

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების ფორმირება

გურამ აბესაძე
პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
პროფესორი
<https://orcid.org/0000-0003-0215-4639>
guramabesaze@yahoo.com

ნოდარ აბესაძე
სოციალური მეცნიერებების დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მონვეული ლექტორი
<https://orcid.org/0000-0002-8747-5150>
nodarabesadze007@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.02.03>

რ ე ზ ი შ მ ი

თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაციამ ნაციონალიზმისა და ეროვნული იდენტობის პრობლემები წინა პლანზე წამოსწია, რომელმაც ერის პოლიტიკური ცნობიერების ახლებური გარდაქმნა მოითხოვა. პოლიტიკური ცნობიერება გადაიქცა ეროვნული იდენტობის პოლიტიკური ტრანსფორმაციის ღირებულებით პრიორიტეტად, რომელმაც რადიკალურად უნდა გარდაქმნას ერის სახელმწიფოებრივი აზროვნება. თანამედროვე საქართველოს პოლიტიკური სისტემის მდგრადობა და დემოკრატიული ტრანზიცია მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია პოლიტიკური ცნობიერების გარდაქმნაზე. ტრანსფორმაციას განიცდის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერება, რომელიც შესაბამის რეაგირებას ახდენს პოლიტიკურ გამოწვევებსა და რისკებზე. ერთიანი ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერება სახელმწიფოებრივი ერის განმსაზღვრელი ნიშანია. ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში პოლარიზებული ცნობიერება ხელს უშლის ერთიანი სახელმწიფოებრივი ერის ფორმირებას. შესაბამისად, სუსტია პოლიტიკური საზოგადოების ფორმირების პროცესი.

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური სააზროვნო სივრცე მკვეთრი ირაციონალურობითა და პოლარიზებით გამოირჩევა; ქართულმა პოლიტიკურმა ინტელექტმა ვერ მოახერხა ახალი სიტუაციის შესაბამისად გარდაქმნა; მუდმივი სინდრომი გახდა პოლარიზება და აგრესიული რიტორიკა; ავტორიტარიზმი და ავტოკრატია სახელმწიფოებრივი აზროვნების ირაციონალური ტენდენცია გახდა. ქართული პოლიტიკური ცნობიერება მულტიკულტურული და მულტიკონფესიური თავისებურებებით გამოირჩევა, რომელიც პოლიტიკური ინტეგრაციის პროცესის გაძლიერებას მოითხოვს. პოლიტიკური ცნობიერების რაციონალიზაცია მოითხოვს პოლიტიკური აქტორების განახლებასა და მათი რიტორიკის შეცვლას; ეროვნული პრაგმატიზმი თანამედროვე ქართული პოლიტიკური იდენტობის ფორმირების უმნიშვნელოვანესი მოთხოვნა გახდა. ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერება თავისი ღირებულებითი ელემენტებით რელიგიურ იდენტობას ემყარება. ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში მართლმადიდებელი ეკლესია გადაიქცა ღირებულებითი პრიორიტეტებისა და პოლიტიკური ცნობიერების გარდაქმნის აქტორად.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკური ცნობიერება, მსოფლიო წესრიგი, პოლიტიკური ტრანზიცია, ეროვნული იდენტობა, სახელმწიფოებრივი ცნობიერება, პოლიტიკური პოლარიზება.

ციტირებისთვის: აბესაძე გ., აბესაძე ნ., თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების ფორმირება, ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, No 2, 2023 წ. გვ. 25 -34.

FORMATION OF MODERN GEORGIAN POLITICAL CONSCIOUSNESS

Guram Abesadze

Doctor of Political Science, Professor at Sokhumi State University, Head of Policy Science
<https://orcid.org/0000-0003-0215-4639>
guramabesaze@yahoo.com

Nodar Abesadze

Doctor of Social Sciences, guest lecturer of Sukhumi State University
<https://orcid.org/0000-0002-8747-5150>
nodarabesadze007@gmail.com

SUMMARY

The transformation of the modern world order brought the problems of nationalism and national identity to the fore, which demanded a new transformation of the nation's political consciousness. Political consciousness has turned into a priority with the value of political transformation of national identity, which should radically transform the state thinking of the nation. The stability of the modern Georgian political system and the democratic transition depend to a significant extent on the transformation of political consciousness. National-state consciousness is undergoing a transformation, which responds appropriately to political challenges and risks. A unified national political consciousness is a defining sign of a state nation. Polarized consciousness in the Georgian political space prevents the formation of a single state nation. Consequently, the process of forming a political society is weak.

The modern Georgian political thinking space is characterized by sharp irrationality and polarization; The Georgian political intelligence failed to adapt to the new situation; Polarization and aggressive rhetoric have become a constant syndrome; Authoritarianism and autocracy became an irrational trend of state thinking. Georgian political consciousness is distinguished by multicultural and multi-confessional features, which requires the strengthening of the process of political integration. The rationalization of political consciousness requires updating political actors and changing their rhetoric; National pragmatism has become the most important requirement for the formation of modern Georgian political identity. National-state consciousness with its value elements is based on religious identity. In the Georgian political space, the Orthodox Church has turned into an actor in the transformation of value priorities and political consciousness.

Key words: political awareness, world order, political transition, national identity, state consciousness, political polarization.

For citation: Abesadze G., Abesadze N., Formation of modern Georgian political consciousness, Journal "Business and Legislation", No. 2, 2023. p. 25-34.

შესავალი

თანამედროვე საქართველოში პოლიტიკური ტრანზიციის და სახელმწიფოებრიობის ფორმირების პროცესი არსებითად არის დამოკიდებული პოლიტიკური ცნობიერების გარდაქმნაზე, რომლის რაციონალიზაცია ურთულესი პრობლემა აღმოჩნდა. სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ვერ მოხერხდა ახალი აზროვნების ფორმირება, რომელიც პოლიტიკური სისტემის ინსტიტუციური და ღირებულებითი ტრანზიციის საფუძველი გახდებოდა; შეიძლება ითქვას, სახელმწიფოებრივი შიდაპოლიტიკური ტრანზიციის პროცესი მოკლებულია რაციონალურობასა და პრაგმატულობას, რაც პოლიტიკური პოლარიზების მიზეზი ხდება. ამასთანავე, გლობალურმა გეოპოლიტიკურმა ტრანსფორმაციებმა და რუსულ-უკრაინული ომით გამოწვეულმა მსოფლიო წესრიგის ცვლილებამ კაცობრიობა ახალი რეალობის წინაშე დააყენა, რომელიც მოითხოვს საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტების ახლებურ გადააზრებასა და ეროვნული პრაგმატული პოლიტიკის გატარებას. ახალმა მსოფლიო წესრიგმა ე.წ. „ჰიბრიდული ომების“ გაძლიერება გამოიწვია, რომელსაც გლობალურ ძალთა ბალანსის განმსაზღვრელი

თითქმის ყველა ქვეყანა იყენებს; ამ მიმართულებით ფართოდ გამოიყენება ე.წ. „რბილი ძალა“, რომელიც ცნობიერების მანიპულირებაზეა მიმართული. პირველ რიგში, „რბილი ძალის“ მთელი სისტემა და საინფორმაციო ტექნოლოგიები ცნობიერებაზე ზეწოლასა და ღირებულებითი ორიენტაციების შეცვლას გულისხმობს. ცნობიერებაზე მანიპულირების საინფორმაციო-ტექნოლოგიური სისტემების ფართოდ გამოყენებამ ამ თემის აქტუალუბა მიზანმიმართულ პრაგმატულ მოთხოვნილებად აქცია. ამიტომ მიგვაჩნია, რომ ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერების გარდაქმნა და მისი კრიზისული სიტუაციიდან გამოყვანა აქტუალური თემა გახდა; ეროვნული კონსოლიდაცია და ერთიანი სახელმწიფოებრივი ცნობიერების ფორმირება თანამედროვე ტრანზიციის უპირველეს მოთხოვნად გადაიქცა.

თანამედროვე ეპოქაში ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერების წინა პლანზე წამოწევა და მისი გარდაქმნის აუცილებლობა რამდენიმე მიმართულებით გამოიკვეთა: 1. თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის ცვლილებამ და გეოპოლიტიკურმა ტრანსფორმაციებმა წინა პლანზე დააყენა ახალი პოლიტიკური აზროვნების პრიორიტეტულობა, რომელიც ეროვნული პოლიტიკური

ცნობიერების სტრუქტურულ ტრანსფორმაციასა და რეინტერპრეტაციას მოითხოვს; 2. პოლიტიკური ტრანზიციის პროცესი თანდათანობით ცვლის ეროვნული ცნობიერების ელემენტებს, რაც სახელმწიფოებრივი იდენტობის განზომილებით პრიორიტეტებს ემყარება; 3. ნაციონალიზმისა და ეროვნული იდენტობის პრიორიტეტულობამ პოლიტიკური ცნობიერების ტრანსფორმაცია მოითხოვა, რომელიც რაციონალური და ირაციონალური ტენდენციების თანაფარდობაზეა აგებული; 4. თანამედროვე ეპოქის ეროვნულ-პოლიტიკური ცნობიერების ტრანსფორმაციაში თავისი აქტორული როლი გააძლიერა რელიგიურმა ინსტიტუტებმა, რომლებიც გამოირჩევიან ეროვნული აზროვნების მდგრადი მემკვიდრეობითი და ტრადიციული ელემენტებით. შესაბამისად, ღირებულებითი ტრანსფორმაციის პირობებში თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების ფორმირებაში თავისი გამოკვეთილი პოზიციით გამოირჩევა მართლმადიდებელი ეკლესია, რომელიც ეროვნულ სააზროვნო სივრცეს ტრანსპლანტაციური პროცესებისაგან იცავს და ქართულ იდენტობას ეროვნულ მოდელში ამკვიდრებს.

ძირითადი ტექსტი

თანამედროვე ქართული სახელმწიფოებრიობის მშენებლობა და მისი იდენტობის ფორმირება პოლიტიკური ცნობიერების რაციონალიზაციასა და პრაგმატულ გამოყენებაზეა დამოკიდებული. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს გლობალური უსაფრთხოების გააზრებას, რომელიც ახალი გეოპოლიტიკური ტრანსფორმაციების პირობებში დიდი გამოწვევებისა და რისკების წინაშე აყენებს ეროვნული და სახელმწიფოებრივი იდენტობის პრობლემებს. ამასთანავე, შიდაღირებულებით და კულტურულ-იდეოლოგიურ სტაბილურობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, რომელიც პოლიტიკური ცნობიერების საერთო სახელმწიფოებრივ დონეს ემყარება. ამ თვალსაზრისით, თანამედროვე საქართველოს პოლიტიკური სისტემის მდგრადობა და დემოკრატიული ტრანზიციის მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია პოლიტიკური ცნობიერების დონესა და მისი ღირებულებითი პრიორიტეტების რაციონალურ და პრაგმატულ ფუნქციონირებაზე. ტრანსფორმაციას განიცდის თვით ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერება, რომელიც შესაბამის რეაგირებას უნდა ახდენდეს დროის გამოწვევებსა და რისკებზე, განსაზღვრავდეს ღირებულებით პრიორიტეტებს. გეოპოლიტიკურმა ტრანსფორმაციებმა საფრთხის წინაშე დააყენა სახელმწიფოებრივი თვითდამკვიდრებისა და ეროვნული იდენტობის პრობლემები.

თანამედროვე ცვალებად მსოფლიოში, გაიზარდა რა გეოპოლიტიკური და ღირებულებითი ტრანსპლანტაციები, გარკვეულად შეცვალა პოლიტიკური ცნობიერების სტრუქტურა და კრიტერიუმები; პოლიტიკურ ცნობიერებაში თავს იყრის პოლიტიკური აზროვნების ისეთი ელემენტები და სტერეოტიპები, რომლებიც ქმნის პოლიტიკური სივრცის რაციონალურობის პარადიგმებს. პოლიტიკური სისტემის მდგრადობა

პოლიტიკური აქტორებისა და განსაკუთრებით პოლიტიკური ინსტიტუტების სტაბილური ფუნქციონირებით განისაზღვრება; მართალია, ინსტიტუციური ნესრიგი სტრუქტურულ-ფორმალური სივრცეა, რომელიც მდგრადობის ორგანიზაციულ ელემენტებს ქმნის, მაგრამ მას თავისი აზროვნებითი განზომილება აქვს. პოლიტიკურ სისტემაში აზროვნებითი განზომილება ერთიან პოლიტიკურ ცნობიერებად კონცენტრირდება. შეიძლება, ამ განსაზღვრულობას პოლიტიკური ცნობიერების გარკვეული მოდელი ეწოდოს, რომელსაც თავისი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი განვითარების ღირებულებითი პრიორიტეტები და პოლიტიკური განვითარების ტრადიციულ-მენტალური პრინციპები განსაზღვრავს.

ამრიგად, თანამედროვე პოლიტიკური ცნობიერება შეიძლება განისაზღვროს როგორც პოლიტიკური შეხედულებების, ღირებულებითი ორიენტაციების, განწყობილებების, აზროვნების ნესებისა და ინტელექტუალური პოტენციალის ერთობლიობა, რომელიც გარკვეული პოლიტიკური სისტემის აქტორთა ფუნქციურ მოღვაწეობაში გამოვლინდება და ემსახურება საერთო ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდენტობის ფორმირების პროცესს. პოლიტიკური ცნობიერება ერის თვითმყოფადი აზროვნების ნესების ერთობლიობაა, რომელიც მენტალურ-გენეტიკური ნიშნებით ხასიათდება და პოლიტიკურ სივრცეში თავისი ინტელექტუალური პოტენციალით გამოვლინდება; მისი ელემენტები გარკვეულ პოლიტიკურ სისტემაში მდგრადობას ინარჩუნებს, მაგრამ ტრანზიტულ სისტემებში, ღირებულებითი ტრანსფორმაციების შედეგად, პოლარიზების ელემენტებით ხასიათდება.

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების მოდელი და ღირებულებითი სტრუქტურა ტრანზიტული პოლიტიკური სივრცის ნიშნებით განისაზღვრება, რომელიც რაციონალურობის ელემენტების ნაკლებობას ნამდვილად განიცდის. დემოკრატიული ტრანზიტირებული და ხანგრძლივი პროცესია, რომელიც ყოველთვის მდგრად საშინაო და საგარეო პირობებში არ მიმდინარეობს. თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების პრაგმატული განზომილება მხოლოდ რაციონალურობისა და ირაციონალურობის ნიშნების თანაფარდობის საფუძველზე შეიძლება შეფასდეს. ისტორიულ-გენეტიკური თვალსაზრისით ქართული პოლიტიკური ცნობიერება და ინტელექტი განსაკუთრებულად გამოირჩეოდა და ყველა რეჟიმის პირობებში თავის ძალას ავლენდა. რთული აღმოჩნდა ტოტალიტარული და ავტორიტარული ცნობიერების მენტალური და იდეოლოგიური ნიშნების დაძლევა, რომელიც ირაციონალურობის ერთგვარ სინდრომად გამოვლინდება.

თანამედროვე ავტორიტარიზმი და ავტოკრატია ერთ-ერთი ირაციონალურობის სინდრომია, რომელიც ჩვენი ცნობიერების მუდმივ მოთხოვნილებად იქცა. ავტოკრატის ძიება, ბელადიზმი, ფანატიზმი და კერპთაყვანისმცემლობა სოციალური პოლიტიკური მონაწილეობისა და აქტიურობის განმსაზღვრელ კრიტერიუმად იქცა. ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერება მხსნელის ძიებით პროცესშია, რომელიც ჩვენს აზროვნებაში

გარეშე და შიდა გამოწვევებისა და რისკების გამო ვერ დავძლიეთ. ქართული დემოკრატიული პროგრესი აშკარაა, მაგრამ ფასადურობისა და იმიტაციურობის ელემენტები მას მდგრადობის შეგრძნებას უკარგავს. პოლიტიკური პათოლოგიური აზროვნებისაგანაც არ ვართ დაზღვეული, რომელიც გარკვეული პოლიტიკური ლიდერების ავანტიურისტულ მოქმედებებში გამოვლინდება და საზოგადოების ნაწილისაგან პრიორიტეტულ მიმართულებად აღიქმება.

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური სივრცის ერთ-ერთ აქტუალურ პრობლემად რჩება ერთიანი სახელმწიფოებრივი ცნობიერების ფორმირება. ეროვნული და სახელმწიფოებრივი ცნობიერება ყოველთვის ერთმანეთს არ ემთხვევა, თუმცა ჩვენი განვითარების ამ ეტაპზე ეს პრობლემა არ უნდა იდგეს. ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერება ერთიანი ეროვნული მეობისა და თვითშეგნების ერთიან ნიშნებს უნდა მოიცავდეს და ისტორიულ-ღირებულებითი დანიშნულებით განისაზღვრებოდეს. ეს ჩვენს ერს გამოკვეთილი აქვს და ევროატლანტიკურ ღირებულებით სივრცეს ანიჭებს უპირატესობებს. ისტორიული გაუცხოება ამ სივრცესთან დროებითი მოვლენა იყო, რომელიც, მიუხედავად ჰიბრიდული კონფლიქტებისა, მაინც ღირებულებით პრიორიტეტად აღიქმება ქართულ პოლიტიკურ ცნობიერებაში. ქართული ცნობიერებისათვის ევროატლანტიკური სივრცის მიმზიდველობა თვითგადარჩენისა და გლობალურ სამყაროში თვითდამკვიდრებით განისაზღვრება. ქართული სახელმწიფოსათვის ევროატლანტიკური სივრცე, თავისი ინსტიტუციური წესრიგითა და სახელმწიფოებრივი იდენტობის აზროვნებით ქართული ღირებულებითი ორიენტაციის პრიორიტეტად იქცა.

ახალი გეოპოლიტიკური რეალობა, რომელიც გლობალური წესრიგის დამახასიათებელი ნიშანი გახდა, ქართული სახელმწიფოსათვის გარკვეული საფრთხეების შემცველია. ეს საფრთხეები ფრთხილ, ლატენტურ და მეტად განონასწორებულ მოქმედებებსა და რიტორიკას მოითხოვს, რომელიც პოლიტიკური ცნობიერების ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ დონეს უნდა ემყარებოდეს. სამწუხაროდ, სახელმწიფოებრივი აზროვნება ჯერჯერობით საერთო ეროვნულ სულისკვეთებად ვერ გადაიქცა. სახელმწიფოებრივი აზროვნების ფორმირებას ძალიან ბევრი ირაციონალური მოვლენა უშლის ხელს. პოლიტიკური ტრანზიციის საერთო სიძნელეებმა ამ სფეროშიც იჩინა თავი. ერთ-ერთი მიზეზი, ალბათ, კლანური აზროვნებაა, რომელიც ვიწრო ჯგუფურ ინტერესებს ემყარება და ლოკალური თვითმყოფადი თანაცხოვრებით განისაზღვრება. კლანურმა აზროვნებამ წინა პლანზე მომხმარებლური ფსიქოლოგია წამოსწია, რომელიც თრგუნავს და გასაქანს არ აძლევს სახელმწიფოებრივი აზროვნების პრიორიტეტულ ელემენტებს.

პოლიტიკური ცნობიერების პოლარიზების ერთ-ერთი მიზეზი პოლიტიკური სისტემის ინსტიტუციური სტაბილურობის სისუსტეა. ქართული პოლიტიკური სივრცე პოლიტიკური ინსტიტუტების მრავალრიცხოვანი სპექტრითა და ღირებულებითი ორიენტაციებით გამოირჩევა. აქ, პირველ რიგში, ვგულისხმობთ პარტიულ

მრავალფეროვნობას, რომელიც თავისი დემოკრატიული სტაბილურობითა და მდგრადობით ძალზე სუსტია. სამწუხაროდ, მათი პოლიტიკური ინტერესები ყოველთვის სახელმწიფოებრივ ინტერესებს არ ემთხვევა და კლანურ მოთხოვნებს ნარმოადგენს. ხშირად, გავლენიანი პოლიტიკური ძალები წინა პლანზე თავიანთ ვიწრო-კლანურ ეკონომიკურ ინტერესებს აყენებენ, რომლებიც პოლიტიკურ პროცესებთან წინააღმდეგობაში მოდის; საქმე გვაქვს პარტიულ მოდიფიცირებულ ფორმებთან, რომლებიც ვიწროჯგუფური ინტერესების გატარებით არიან დაკავებულნი. პოლიტიკურ სივრცეში ერთმანეთს უპურისპირდება ვიწროკლანური პოლარიზებული ჯგუფების ინტერესები, რომელიც თანხმობაში არ მოდის სახელმწიფოებრივ ცნობიერებასთან. ეს პროცესი ქართული თანამედროვე პოლიტიკური ცნობიერებისათვის პრინციპულ საკითხს წარმოადგენს, რადგანაც სახელმწიფოებრივი ცნობიერება თანდათანობით სუსტდება და დომინანტი ძალების ინტერესებს ემორჩილება. უპირველესად ვგულისხმობთ პოლიტიკურ ოპოზიციურ სპექტრს, რომელიც თავისი ინტელექტუალური პოტენციალით ვერ აკმაყოფილებს დროის მოთხოვნებს; ინტელექტუალური რესურსების სიმცირე მუდმივი დესტრუქციულობის სინდრომს ზრდის, რომელიც დესტაბილიზაციის მიზეზი ხდება.

პოლარიზებულმა სახელმწიფოებრივმა ცნობიერებამ ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში ერთი მეტად ირაციონალური სინდრომი დაამკვიდრა, რაც არასტაბილურობის შეგრძნებას იწვევს. სამწუხაროდ, პოლიტიკური აქტორების მოღვაწეობითი სტილი ყოვეთვის ლეგიტიმურობის ფარგლებში არ ჯდება და ექსტრემისტულ მეთოდებს ემყარება. რადიკალური და ექსტრემისტული აზროვნება და, აქედან გამომდინარე, რევოლუციის სინდრომი ჩვენი პოლიტიკური აზროვნების მუდმივ დამახასიათებელ ნიშნად იქცა. დესტრუქციულობის ელემენტები პოლიტიკური ცნობიერებისა და პოლიტიკური სივრცის აქტორების მოღვაწეობითი სტილი გახდა. დემოკრატიის სტაბილურობას ცნობიერების ასეთი გაუცხოებული ფორმები საშიშროების წინაშე აყენებს, რომელიც ხელისუფლების მმართველობითი სტილის ერთგვარ მოდიფიცირებას ახდენს; პოლიტიკური ხელისუფლება კი ცდილობს ავტორიტარული მეთოდებით აღმოფხვრას დესტრუქციულობის გამოვლინებები და შექმნას დემოკრატიის ე.წ. იმიტაციური სივრცე.

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერება პოლარიზებასთან ერთად, გაუცხოების ელემენტებსაც მოიცავს; ეს ელემენტები მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური ფონით არის განპირობებული; მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი უიმედობის, პესიმიზმისა და პოლიტიკური აპათიის პირობებში იმყოფება, რისი გამოვლინებაცაა სახელმწიფოებრივი გაუცხოება. გაუცხოებისა და პოლიტიკური აპათიის საფუძველზე სოციალური კარგავს სახელმწიფოებრივ აზროვნებას და იქცევა პოლიტიკური პროცესის პასიურ მონაწილედ. ეს რისკების შემცველი გამოწვევაა, რომელიც საფრთხეს უქმნის დემოკრატიის სტაბილურობასა და საერთოდ ერი-სახელმწიფოს თვითდამკვიდრების პროცესს.

თანამედროვე ქართული ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ცნობიერება მრავალფეროვანი რაციონალური თუ ირაციონალური ფორმებით გამოირჩევა. ერთ-ერთი მათგანი ჩვენს მიერ აღნიშნული პოლიტიკური გაუცხოებისა და აპათიის შედეგია, რომელიც მასობრივი ფსიქოზის სახეს იღებს. მასობრივი ფსიქოზი პათოლოგიური აზროვნების ნიშნებს მოიცავს და პოლიტიკური სივრცის სტაბილურობისათვის საფრთხეს წარმოადგენს. პოლიტიკურ პათოლოგიას ასაზრდოვებს უიმედობისა და პესიმიზმის გამოვლინება, რომელიც ტრანზიტულ პროცესებს თან ახლავს; ეს იწვევს ექსტრემიზმისა და აგრესიულობის გაძლიერებას პოლიტიკურ სივრცეში. მასობრივი ფსიქოზის ფონზე სოციალური უკმაყოფილების რაციონალურად ვერ აზროვნებს და პროცესების განვითარების დესტრუქციულობის სცენარს უჭერს მხარს. ასეთი სიტუაცია, დესტრუქციული ლიდერისათვის ერთგვარ ფონს წარმოადგენს, რომელიც თავისი ავტოკრატიული თვისებებითა და ექსტრემისტული სტილით გამოირჩევა. ავტორიტარული მმართველობა მასობრივი ფსიქოზისა და ირაციონალური აზროვნების შედეგია, რომელიც ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში ეტაპობრივად გამოვლინდება და შიდასახელმწიფოებრივი სტაბილურობის ერთ-ერთ გამონეგავად უნდა მივიჩნიოთ.

ერთიანი ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერება სახელმწიფოებრივი ერის განმსაზღვრელი ნიშანია. სახელმწიფოებრივი ერი ერთიან ეროვნულ ცნობიერებასა და თვითცნობიერებას ემყარება და პოლიტიკური ინტეგრაციის მაღალი დონით გამოირჩევა. ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში პოლარიზებული ცნობიერება ხელს უშლის ერთიანი სახელმწიფოებრივი ერის ფორმირებას. შესაბამისად სუსტია პოლიტიკური საზოგადოების ფორმირების პროცესი, რომელიც სამოქალაქო კულტურისა და აქტიურობის მაღალ დონეს გულისხმობს. სამოქალაქო კულტურა თავისი შინაგანი სტერეოტიპებით პოლიტიკური ცნობიერების გარკვეულ დონეს ემყარება. ამ გაგებით, ქართული პოლიტიკური ცნობიერების რაციონალიზაციის ერთ-ერთ პრიორიტეტად უნდა მივიჩნიოთ პოლიტიკური ერის ფორმირება, რომლის შეფასებითი კრიტერიუმი სამოქალაქო კულტურისა და პოლიტიკური ინტეგრაციის მაღალი დონეა.

თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე გლობალურმა ღირებულებებითა ტრანსფორმაციებმა წინა პლანზე წამოსწია სახელმწიფოებრივი ერის შეფასებითი ისეთი ელემენტი, როგორიც არის ეროვნული იდენტობა. ეს კატეგორია თანამედროვე ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერების ერთ-ერთ აქტუალურ თვითმყოფად კრიტერიუმად იქცა. ყოველი ცნობიერება, მითუმეტეს ეროვნული, თავისი თვითმყოფადობითა და თვითშეფასებითი პრიორიტეტებით გამოირჩევა. ეროვნული იდენტობა თანამედროვე ერი-სახელმწიფოების თვითდამკვიდრებისა და სახელმწიფოებრივი გეოპოლიტიკური სივრცის სტაბილურობის გარანტიად გადაიქცა. გლობალური წესრიგი დარღვეულია, საერთაშორისო სისტემის ბალანსი მულტიპოლარულობის პირობებში მკვეთრად გამოხატულ წინააღმდეგობრივ ხასიათს ატარებს. გაიზარდა სახელმწიფოთა იმპერიული მისწრაფებები და

ამბიციები, რომელიც გლობალური გეოპოლიტიკური გადანაწილების ახალ ფორმებს იძენს. ასეთ სიტუაციაში გაიზარდა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდენტობის მნიშვნელობა და როლი. ეროვნული იდენტობა ქართული პოლიტიკური ცნობიერების უპირველესი პრაგმატული ღირებულება უნდა გახდეს. თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ცნობიერების რაციონალურობა ეროვნული იდენტობის მნიშვნელობის გაცნობიერებაშია, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს სახელმწიფოებრიობის დომინანტური ეროვნული ნიშნების თვითგადარჩენა და გეოპოლიტიკურ სივრცეში სასიცოცხლო ინტერესების დაცვა.

გლობალური პოლიტიკური ცნობიერების ტრანსფორმაციული ტენდენციები, თავისთავად ცხადია, ეროვნული ცნობიერების შეფასებით კრიტერიუმებსაც ცვლის. ეროვნული იდენტობის გაძლიერებამ თვითმყოფადობის რეჟიმში ცხოვრება პრიორიტეტულ ღირებულებად გამოაცხადა და გლობალისტურ აზროვნებას დაუპირისპირდა. გლობალურმა სახელმწიფოებმაც კი რადიკალურად შეიცვალეს თავიანთი პოლიტიკური ცნობიერება და ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდენტობის დაცვა თავიანთი უსაფრთხოების პრიორიტეტად გამოაცხადეს.

გლობალური აზროვნება თავის კრიტერიუმებს კარგავს და წინა პლანზე ეროვნული მეობის პრობლემებს აყენებს, რაც სახელმწიფოებრივი აზროვნების საფუძველი ხდება. გლობალური ტრანსფორმაციის ახალი ფაზა ახლებურ აზროვნებას მოითხოვს, რომელიც ლოკალურ-ეროვნული კულტურულ-ღირებულებითი სივრცეების ამბიციურობის ელემენტებს აძლიერებს. ქართული იდენტობა ჩვენი სახელმწიფოებრივი თვითშენარჩუნების ტოლფასია, რომელიც ზედმეტ ამბიციურ და ექსტრემისტულ მოთხოვნებს გამოირიცხავს. თვით თანამედროვე ევროპული ცნობიერებაც კი, რომელიც ლიბერალიზმის ღირებულებითი მაღალი სტანდარტებით გამოირჩევა, ეროვნული იდენტობის პრობლემას წინა პლანზე აყენებს.

თანამედროვე გლობალურმა წესრიგმა ეროვნული და სახელმწიფოებრივი იდენტობის პრობლემა აშკარა სინდრომის ფორმად აქცია და ეროვნული თვითგადარჩენის აუცილებელ კრიტერიუმად მიიჩნია. წამყვანი ქვეყნების ლიდერები განსაკუთრებით ხაზს უსვამენ გლობალიზმის უარყოფით შედეგებს და წილა პლანზე ეროვნულ იდენტობას, მის ღირებულებით თვითმყოფადობას აყენებენ. გლობალურმა ტენდენციებმა, რომელსაც თან დაერთო გლობალური მიგრაციული პროცესები, შეიძლება კულტურულ-ცივილიზაციური სივრცეების თვითმყოფადობა ძირფესვიანად შეცვალოს და მისი ეროვნულ-იდენტული საფუძვლები გაანადგუროს; ამ გაგებით, საფრთხის წინაშეა ქართული იდენტობა, რომელიც ურთულესი გეოპოლიტიკური გამოწვევებისა და თვითგადარჩენის განსაკუთრებული ფორმების ძიებას მოითხოვს. ვფიქრობთ, ქართული პოლიტიკური ცნობიერებისა და თვითცნობიერების ტრანსფორმაცია ამ მიმართულებით აუცილებელია, რაც ჩვენი ეროვნული მეობისა და სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნების გლობ-

ბალური კრიტიკიუმი უნდა გახდეს.

თანამედროვე ქართული ცნობიერების ირაციონალურ ტენდენციად უნდა მივიჩნიოთ ღირებულებითი ტრანსპლანტაციური ტენდენციების გაძლიერება. ქართული ღირებულებითი სივრცე დემოკრატიული ტრანზიტის შესაბამისად გარკვეულ ტრანსფორმაციას განიცდის, მაგრამ უცხოური ელემენტების ავტორიტარულმა დამკვიდრებამ, გაუცხოების ტენდენციები გააძლიერა. ქართული ცნობიერების ღირებულებითი სივრცე და აზროვნების წესი თვითმყოფადია, რომელსაც მეტად გაფრთხილება და პრაგმატული გამოყენება ესაჭიროება. ქართული კულტურულ-ღირებულებითი სივრცე ევროატლანტიკური სივრცის ნაწილია, მაგრამ თავისი ცივილიზაციური ელემენტებით გამოირჩევა; ამასთანავე, ქართული ცნობიერება თავის ინტელექტუალურ ფენომენებს ემყარება, რომლის გამოყენებაც თანამედროვე პირობებში სათანადოდ არ მიმდინარეობს. ეროვნულთან გაუცხოების ტენდენცია იწვევს ცნობიერების გათიშვასა და მემკვიდრეობითი ღირებულებებისადმი დაპირისპირებას. გაუცხოების ტენდენციებმა ქართულ თანამედროვე ცნობიერებას დამოუკიდებლობა დაუკარგა და წინა პლანზე, ტრანსპლანტაციის გამოყენებით, ღირებულებითი სხვადასხვა მოდელების ძიებითი პროცესები წამოსწია. ეს ძიებითი პროცესები რამდენიმე წელიწადია გრძელდება და ზედმეტი უნიფიცირების ფონზე პრაგმატულად უშედეგოდ მთავრდება. შესამჩნევად ეცლება ქართულ ცნობიერებას თავისი თვითმყოფადობის საფუძვლები და ღირებულებითი პოტენციალი, რომელიც ეროვნული ცნობიერების სტერეოტიპებს განსაზღვრავს. გამოჩენილი ისტორიკოსი და საზოგადო მოღვაწე **ლევან სანიკიძე** აღნიშნავდა: „**საოცარია - ილია ჭავჭავაძეს ერს და სხვათა და სხვათა იდეებს და თეორიებს ეპოტინებოდეს ქართული სახელმწიფოს მშენებლობისათვის?!... საკუთარი ისტორია, საკუთარი ფესვები ვირწმუნოთ და ამით ჩვენივე თავიც „ჩვენადვე ვიყუდნოთ“, როგორც ჩანს, იმპერიათა ზენოლამ ისე გაგვაუცხოვა საკუთარ ისტორიასა და ეროვნულ ტრადიციებს, რომ „ჩვენადვე ყუდნების“ ეს პროცესი ასე სწრაფად და იოლად ვერ განხორციელდება**“¹.

პოლიტიკური ცნობიერების ისტორიულ-მეხსიერებით ელემენტებს გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ეროვნული იდენტობისა და პრაგმატიზმის გამოვლენაში. რაციონალიზმისა და პრაგმატიზმის საშუალებით ხდება ეროვნული ისტორიის შეფასება, რომელიც პოლიტიკური ცნობიერების უმნიშვნელოვანესი ღირებულებითი ელემენტია. ქართული თვითმყოფადი ისტორია - ეს იყო მწვავე იდეოლოგიურ-ღირებულებითი ბრძოლა სახელმწიფოებრივი იდენტობის შესანარჩუნებლად, რომელიც ცნობიერების მთელ სპექტრს განსაზღვრავდა და პრაგმატულობის სტერეოტიპად იქცეოდა. თანამედროვე პოლიტიკურმა რეალობამ ისტორიულ-მემკვიდრეობითი ღირებულებების ერთგვარი გადაფასება გამოიწვია, რასაც პოლიტიკური ელიტის ექსტრემისტულად

მოაზროვნე ნაწილიც უწყობდა ხელს. ნაციონალური მოძრაობის ხელისუფლების პერიოდში გამოიკვეთა წარსულის მეხსიერებითი სივრცის მთლიანად ნეგატიურად წარმოდგენის ტენდენციები და მთელი ქართული ინტელექტუალური ფენომენების „ჩარეცხვა“, რასაც უაღრესად ირაციონალური შედეგები მოჰყვა. ისტორიის ახლებური გააზრების მცდელობას თან მოჰყვა მთელი თაობების მოღვაწეობის ნეგატიურად წარმოდგენა; ახალი ტრანსპლანტაციური ღირებულებითი სივრცის მოდელები ერის ახალ სახელმწიფოებრივ იდენტობად გამოცხადდა. ისტორიულმა ერთგვარმა ნიჭილიზმმა პოლიტიკური ცნობიერების ისტორიულ-ღირებულებითი სივრცის გაგებაში გარკვეული ვაკუუმი გამოიწვია, რომელსაც ეროვნულობის ირაციონალური შეფასებები მოჰყვა. ზოგჯერ, მკვეთრად შეიმჩნეოდა ქართული თვითმყოფადი ისტორიის შეუფასებლობა და ნიჭილისტური დამოკიდებულება; სამწუხაროდ, წახალისებული იყვნენ ის ისტორიკოსები, რომლებიც მკვეთრად ნეგატიურად წარმოადგენდნენ ქართულ ისტორიას. საგანმანათლებლო სივრცეებში კი დაიწყეს ისტორიული დისციპლინების შემცირება ან სხვა საგნებთან გაერთიანება. ეს დაემსგავსა აშკარად გამოხატულ ნეობოლშევიკურ და ხუნვებინურ ექსტრემისტულ სტილს, რომლითაც ცდილობდნენ ჩაეკლათ ქართული იდენტობა და შეექმნათ ქართველი ადამიანის ახალი ტიპი; გლობალიზმისა და ლიბერალიზმის მოთხოვნით ეროვნული ცნობიერება ითრგუნებოდა და ხელოვნურად უფასურდებოდა. ეს ტენდენციები უსათუოდ გამოსწორებას მოითხოვს, რადგანაც მსოფლიოს ახლებური აზროვნება და გაგება ეროვნულ იდენტობასა და თვითმყოფადობაზე აგებული წესრიგია. ქართული ისტორიის ღირებულებითი და პრაგმატული გააზრება ახალი სახელმწიფოებრიობის თვითდამკვიდრების საფუძველია. **ილია ჭავჭავაძე** აღნიშნავდა, რომ „**ჩვენ არა ერთხელ გვითქვამს, რომ ერის პირქვე დამხობა, გათახსირება, განყალბება იქედან დაიწყება, როცა იგი თავის ისტორიას ივინყებს, როცა მას ხსოვნა ეკარგება თავისი წარსულისა და ყოფილის ცხოვრების აღმოფხვრა ხსოვნისაგან - მომასწავებელია ერის სულით და ხორციტ მოშლისა, დარღვევისა და მთლად წაწყმედისა**“².

პოლიტიკური ცნობიერების განმსაზღვრელ პირობად უნდა მივიჩნიოთ ინტელექტუალური ფენომენის გამოყენება მის განზომილებაში, ე.ი. რამდენად არის იგი ინტელექტუალიზირებული. სამწუხაროდ, თანამედროვე ქართულ ცნობიერებას ინტელექტუალური ფენომენები თანდათანობით ეცლება და კრიზისულ ეტაპზეა, რაც რამდენიმე მიზეზით არის განპირობებული: **პირველი**, განათლების დაბალი დონით, რომელიც გამოწვეულია იმ ჩატარებული, ყოვლად გაუაზრებელი რეფორმებით, რომლებიც ამ სფეროში გატარდა; ფაქტობრივად, მოხდა განათლების სრული დეგრადაცია და ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც ქმედებაზე არ არის ორიენტირებული; განათლებამ დაკარგა ინოვაციური, შემოქმედებითი

1 ლ.სანიკიძე. კვლავ ილიას გარეშე...თსუ-ს შრომების კრებული. სადისკუსიო კლუბი „ქართული სახელმწიფო“. თსუ., 2003, გვ.13.

2 ილია ჭავჭავაძე. ერი და ისტორია რჩ. ნაწ. ხუთ ტომად. ტ. IV. თბ., 1987, გვ. 165.

ხასიათი, რომელიც არ ემყარება ქართულ-კულტურულ ღირებულებით ტრადიციებს; საგანმანათლებლო სივრცე მთლიანად მოშლილია და გადაუდებელ სისტემურ ცვლილებებს მოითხოვს. ამ სფეროდან მთელი თაობები გამოდევნეს, წამყვან სამეცნიერო-კვლევით და სასწავლო ცენტრებს ეროვნულ-ინტელექტუალური საფუძვლები გამოაცალეს. საგანმანათლებლო სივრცის დეგრადირებული ვაკუუმი ახალ, რადიკალურ ცვლილებებს მოითხოვს, რომელიც რაციონალურობასა და ეროვნულ თვითმყოფადობას უნდა ემყარებოდეს. **მეორე**, ეს გახლავთ, ინტელექტუალური ფენომენების უარყოფა, რომლებიც „ჩარეცხილებისა“ და „ნითელი ინტელიგენციის“ სიაში მოხვდნენ; დაიწყო ინტელექტუალური სივრცეების უარყოფა და ახალი ღირებულებების დამკვიდრება, რაც უცხო ელემენტი იყო ქართული ცნობიერებისათვის. ამას თან მოჰყვა ახალი ინტელექტუალური სივრცეების ფორმირება, რომელიც რადიკალური გამოსდომებით უპირისპირდებოდა ე.წ. ძველი თაობის ინტელექტუალებს. ახალი ინტელექტუალები ეროვნული ცნობიერების გახლეჩის სინდრომს ამკვიდრებენ და ინტელექტუალური ვაკუუმის ჩამოყალიბებას უწყობენ ხელს. ფაქტობრივად, მივიღეთ ინტელექტუალური ვაკუუმი და ნიჰილიზმი, რომლითაც საზოგადოებამ დაკარგა ინტელექტუალური მოთხოვნა და ინტერესი; რაციონალურობა და ინტელექტუალურობა არ აღიქმება ეროვნული ცნობიერების ძირითად ღირებულებით სინდრომად. ინტელექტუალური ავტორიტეტები აღარ წარმოადგენენ ეროვნული ცნობიერების რაციონალურობის განმსაზღვრელ ბირთვს. **მესამე**, მომხმარებლური ფსიქოლოგია პოლიტიკური აზროვნების ძირითადი სინდრომი გახდა, რომელიც გარკვეულ ინსტიტუციურ ფორმებსაც კი იყენებს. აქ მხედველობაში გვაქვს პოლიტიკური ინსტიტუტების ვინოკლანური ინტერესები, რომელიც მომხმარებლური მისწრაფებებით განისაზღვრება და საერთო ეროვნულ ღირებულებებს უპირისპირდება. პარტიულ-ნომენკლატურული ინტერესები მხოლოდ პირად კეთილდღეობაზეა გათვლილი, რომელსაც დაკარგული აქვს ინტელექტუალურ-ზნეობრივი სახე. მომხმარებლური ფსიქოლოგია საჯარო სინდრომად გადაიქცა და მაფიოზურ-კლანური დაჯგუფებების ჩამოყალიბებისა და მათი გაძლიერების საფუძველი გახდა. **მეოთხე**, მორალური ნორმების დარღვევა და ღირსების შელახვა ეროვნული ცნობიერების ერთგვარ დამახასიათებელ ღირებულებით ნიშნად იქცა; ზნეობრივი დეგრადაციის ნიშნები - აგრესიულობა, სნობიზმი, ცინიზმი და რადიკალიზმი - ნამახალისებელი ღირებულება გახდა სოციალური გარკვეული ნაწილისათვის. ამპარტავნობა და უღირსობა ცხოვრებისეულ გამოყენებით ასპექტად იქცა, რომელიც ერთიანად ანგრევს რაციონალურ კულტურულ-ღირებულებით სივრცეებს.

ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციების გარკვეული ნაწილი ცდილობს ქართულ ზნეობრივ სივრცეს ისეთი ღირებულებები მოახვიოს თავს, რომლებიც უცხო ელემენტია გენეტიკური მენტალობისათვის; ამით, ცდილობენ თავი წარმოგვიდგინონ ლიბერალურ

მოაზროვნებად და თანამედროვე ინტელექტუალებად, რომლებიც თითქოს ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების უპირველესი დამცველები არიან. სინამდვილეში სახეზე გვაქვს ზნეობრივი დეგრადაციისა და მორალური გაუცხოების ნიშნები. ქართული კულტურულ-ზნეობრივი თვითმყოფადობა თავისი გენეტიკური ნორმებითა და პრინციპებით უნიკალური საგანძურია გლობალურ ღირებულებათა სივრცეში. ამ გაგებით, თანამედროვე ქართული ცნობიერება ინტელექტუალური ფენომენისაკენ შემობრუნებას საჭიროებს, რომელიც სახელმწიფოებრივი რაციონალურობისათვის მყარ საფუძვლებს შექმნის.

ინტელექტუალური ელიტის ნაწილია პოლიტიკური ელიტა, რომელიც იღებს უმნიშვნელოვანეს პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს და განსაზღვრავს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ღირებულებითი თვითდამკვიდრების პრიორიტეტებს. თანამედროვე პოლიტიკური ელიტა თავისი პროფესიონალური დონითა და სახელმწიფოებრივი აზროვნებით არ გამოირჩევა. განსაკუთრებით თვალშისაცემია მათი პოლიტიკურ-ინტელექტუალური მოუზმადებლობა და სიტუაციური ანალიზი. ინტუიცია, პრაგმატული აზროვნება და ლატენტური პროცესების ამოცნობა პოლიტიკური ელიტის განსაკუთრებული თვისება უნდა იყოს. პოლიტიკური ტრანზიციის პირობებში ქართულმა ელიტამ ვერ მოახერხა თვითდამკვიდრება და ეროვნული სახის შენარჩუნება. მათი პოლიტიკური პორტრეტი სახელმწიფოებრივი აქტორის როლის პროფესიონალურად შესრულების იმედებს ვერ იძლევა. პოლიტიკური ელიტა დაყოფილია ცალკეულ ჯგუფებად - სახელისუფლებო და ოპოზიციურ ელიტებად, რომლებიც ძალაუფლების შენარჩუნებისათვის დაპირისპირების უაღრესად აგრესიულ ფორმებს მიმართავენ.

თანამედროვე ქართული პოლიტიკური ველი ინსტიტუციური პოლიტიკური აქტორების ნაკლებობას განიცდის; ძალაუფლება მთლიანად კონცენტრირებულია ერთი დომინანტური პარტიის ხელში, რომლის ძალაუფლებრივი ფუნქციონირება ტრადიციული ციკლური პერიოდულობით განისაზღვრება. 8-9 წლიანი ციკლის შემდეგ ელიტური ძალაუფლების მქონე პარტიის როლი ეცემა და სოციალური ახალი ძალის ძიებითი პროცესებით არის დაკავებული. თანდათანობით ინგრევა ლეგიტიმური წესრიგის ინსტიტუციური ფორმები, რომელმაც წინა პლანზე წამოსწია ირაციონალურობის, აგრესიულობისა და დესტრუქციულობის ელემენტები. „მტრის ხატის“ ძიება და დესტრუქციულობის შემოტანა ელიტური ცნობიერების ტრადიციული თვისება გახდა. ამით ინგრევა ერთიანი ქართული ცნობიერება, რომელიც პოლიტიკური ელიტის სუსტი ინტელექტუალური პოტენციალითა და დესტრუქციულობის ელემენტების შემოტანით საფრთხეს უქმნის ერი-სახელმწიფოს იდენტობას.

თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ სცენაზე ინსტიტუციური წესრიგი არ არის სტაბილური, რადგანაც დომინანტი პარტია ტრადიციულად ქმნის პოლიტიკური თამაშის ისეთ მოდელს, რომელიც ავტორიტარულ ცნობიერებას ემყარება. დომინანტური ძალაუფლება ნაკლებად არის დაკავებული თვითშემეცნებითა და ინო-

ვაციური შემოქმედებით; მისთვის „მტრის ხატის“ შექმნა მომგებიანი პოლიტიკური სცენარია, რომელიც მხოლოდ ძალაუფლების შენარჩუნებას ემსახურება. პოლიტიკურ სივრცეში ვიღებთ იმიტაციურ და ფასადურ პროცესებს, რომლებიც სოციალურ პოლიტიკური აპათიის საფუძველი ხდება. იმიტაციური და ფასადური ცნობიერება ქმნის მოჩვენებითი კეთილდღეობის სინდრომს, რომელიც აქვეითებს სახელმწიფოებრივი იდენტობის შეგრძნებას. ამას თან ერთვის ისეთი ირაციონალური პროცესი, როგორიც არის წარუმატებლობის წარმატებად წარმოჩენა. ამერიკელი პოლიტოლოგი **ლ. მიტჩელი** აღნიშნავს, რომ „...თუკი საქართველოში შენარჩუნდება ერთი პარტიის დომინირება, რაც ხდებოდა კიდევ დამოუკიდებლობის აღდგენის დღიდან მოყოლებული, მაშინ ქვეყნის დემოკრატიული განვითარება ჩიხში შევა... საქართველოში შეიძლება განმეორდეს ერთი პარტიის კონსოლიდაციისა და შემდეგ მისი დაცემის ციკლი. ეს კი ძალიან სამწუხარო იქნება, რადგანაც სწორედ ეს ციკლი უშლის ხელს უკვე 25 წელია საქართველოს დემოკრატიის განმტკიცებას“.¹

პოლიტიკური ცნობიერების გარკვეული სეგმენტები იმიტაციურობისა და ფასადურობის შედეგად ინგრევა, გაუცხოების ელემენტები ძლიერდება და საერთო ეროვნული აპათია იზრდება, რასაც თან ერთვის სახელმწიფოებრივი ნიჰილიზმი. ასეთ სიტუაციაში, მასობრივი პოლიტიკური ცნობიერება კარგავს იმედს და ნიჰილიზმის ტყვეობაში ვარდება, რომელიც უპერსპექტივობის საფუძველზე ანგრევს ეროვნულ იდეასა და პატრიოტიზმის ღირებულებით დანიშნულებას აუფასურებს; ეროვნულ იდეას გაუცხოებული და დათრგუნული სოციალური თვითგადარჩენის ინსტინქტებს აძლიერებს, რომელიც დესტრუქციულობისა და ირაციონალურ-არაცნობიერის მოტივაციებს ემყარება. მასობრივი ცნობიერება უპირისპირდება ელიტურ ცნობიერებას, რომელიც სახელმწიფოებრივი პოლარიზების მიზეზი ხდება. სამწუხაროდ, ასეთი დესტრუქციული ცნობიერება აძლიერებს სახელმწიფოებრივი გაუცხოების ელემენტებს, რომელიც ქართული ცნობიერების თანმხვედრი პარადიგმა გახდა. სახელმწიფოებრივი გაუცხოება საფრთხეს უქმნის ეროვნულ იდენტობასა და ქართული ცნობიერების თავისთავადობას. თანამედროვე სიტუაციაში ძალიან აქტუალური გახდა ილია ჭავჭავაძის გაფრთხილება: „არ ვიცით - რანი ვყოფილვით, არ ვხედავთ - რანი ვართ, ვერ გამოგვისახია - რანი ვიქნებით! ყურებში ბამბა გვაქვს დაცული და თვალზე ხელი აგვიფარებია. არც არაფერს ვხედავთ, არც არაფერი გვესმის. უზარმაზარი თხრილია ჩვენ, ქართველების, წინ და აინუნშიაც არ მოგვდის. ამ თხრილის პირას ვდგევართ და საკმაოა ხელი გვკრან - და შიგა გადავიჩხებთ დედა-ბუდიანად“.²

თანამედროვე პოლიტიკური ცნობიერება პოლიტიკური სოციალიზაციის გარკვეულ მოდელს ემყარება, რომელსაც არსებული პოლიტიკური სისტემა ქმნის. ეს არის შემეცნებისა და ინტერიორიზაციის შედეგად მი-

ღებული ღირებულებების, პოზიციების, განწყობილებების, ორიენტაციებისა და სიმბოლოების ერთობლიობა, რომელიც ქვეყნის გარკვეულ მოდელში გამოვლინდება. პოლიტიკური სოციალიზაციის საფუძველი განათლებისა და აღზრდის საერთო ეროვნული სისტემით განისაზღვრება, რომელსაც გარკვეული აგენტები წარმართავენ. პოლიტიკურ სოციალიზაციაში დიდია ოჯახის, პოლიტიკური ინსტიტუტების, ელიტისა და ლიდერის, ინტელექტუალური ავტორიტეტების, ეკლესიისა და სხვა აქტორების როლი, რომლებიც აქტიურ როლს იღებენ საერთო პოლიტიკური ტრანზიციის პროცესში. ქართულ სინამდვილეში პოლიტიკური სოციალიზაციის აგენტების ერთიანი კომპლექსური და კოორდინირებული მუშაობა გარკვეულწილად დარღვეულია. სისტემა არ არის მორგებული ეროვნულ-მენტალურ თვითმყოფადობას, რომელიც ვერ აკმაყოფილებს პოლიტიკური დროის მოთხოვნებს. განსაკუთრებით ეს იგრძნობა განათლების სფეროში, რომელიც გამოირჩევა თავისი ექსპერიმენტებითა და წარუმატებლობით. ამასთანავე, იგრძნობა ოჯახის, როგორც აღმზრდელითი აგენტის როლის დაკნინება, რომელსაც მოხსნილი აქვს პასუხისმგებლობის მოტივაციები. საზოგადოება, რომელიც უცხო, ტრანსპლანტაციური ელემენტებით არის გაჯერებული, ახალგაზრდობის მიმართ მეტ სისტემურ, განონანორებულ და გათვლილ ღირებულებით შემოქმედებას მოითხოვს. პირდაპირ უნდა ითქვას, ძალიან დაეცა ახალგაზრდობის საერთო განათლებისა და კულტურის დონე; მისი სტილი - გაუცხოება, აპათია, ნიჰილიზმი, სნობიზმი, ცინიზმი და აგრესიულობა - ცნობიერების ერთგვარი პარადიგმა გახდა; ახალგაზრდობა ნიჰილისტურად უყურებს განათლებას, რაც ცხოვრებისეული უპერსპექტივობით არის გამოწვეული. უიმედობა, ნიჰილიზმი და აპათია საერთო ეროვნული ნიშანი გახდა, რომელმაც დათრგუნა ინტელექტუალური მოთხოვნილება. ინტელექტუალური პოტენციალი არ აღიქმება ერის გამორჩეულ თვისებად, რომელსაც მარტივი და თავსმოხვეული ეროვნულ იდეას მოკლებული ცნობიერება განსაზღვრავს. გარკვეულწილად, ახალგაზრდობის ნაწილში შესამჩნევი გახდა ეროვნული ნიჰილიზმი, რომელმაც უცხოური ღირებულებებისადმი ზედმეტი მიმბაძველობა გამოიწვია. ევროპული განათლება აუცილებელი და ნამდვილად მისასალმებელია, მითუმეტეს, როდესაც ეროვნული საგანმათლებლო სისტემა ვერ აკმაყოფილებს თანამედროვე მოთხოვნებს და ჯერჯერობით, მოდელის ძიებით პროცესშია. ფაქტიობრივად, მოხდა ახალგაზრდობის გაუცხოება ქართული განათლებისადმი, რამაც ეროვნული ინტელექტის შეუფასებლობა გამოიწვია. ერი კარგავს თავის ინტელექტუალურ პოტენციალს, რაც უცხოეთში ახალგაზრდობის გადინებით არის გამოწვეული. ახალგაზრდობა უცხოური აქტორების შემოქმედების შედეგად ეროვნულ ღირებულებებს ვეღარ ეგუება, რაც იწვევს საკუთარი იდენტობისადმი დაპირისპირებას.

1 ლ. მიტჩელი. 2017 წელს საქართველოს წინაშე მდგარი ოთხი კითხვა. <http://www.gruzinform.ge/news/31904/kazani-prinimaet-UniK-sooteCestvennikov.html>

2 ილია ჭავჭავაძე. რა გითხრათ? რით გაგახაროთ? რჩ. ნაწ. ხუთ ტომად. ტ. IV. თბ., 1987, გვ.177

ამის შედეგია პოლიტიკური ცნობიერების გახლეჩა, რომელიც თაობათა შორის არის პროვოცირებული. თაობათა შორის არსებული ღირებულებითი ვაკუუმი პოლიტიკური ცნობიერების გახლეჩის მიზეზი ხდება, რომელიც პოლიტიკური ელიტის მიერ ტრანზიციის პროცესში აუცილებელი გამოსასწორებელი პრიორიტეტი უნდა გახდეს.

გლობალური წესრიგის ტრანსფორმაციულმა ტენდენციებმა წინა პლანზე რელიგიური ფაქტორები წამოსწია. ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდენტობა თავისი ღირებულებითი ელემენტებით რელიგიურ იდენტობას ემყარება. ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში მართლმადიდებელი ეკლესია გადაიქცა ღირებულებითი პრიორიტეტების განმსაზღვრელ თანამონაწილედ და პოლიტიკური პროცესის აქტორად. ისტორიულად ქრისტიანულ-რელიგიური ცნობიერება ქართული ეროვნული იდენტობისა და იდეოლოგიის საფუძველი და ღირებულებითი პრიორიტეტების განმსაზღვრელი იყო. ამჟამად, პოლიტიკურ ღირებულებათა გადაფასების პროცესში, როდესაც რადიკალურად იცვლება ეროვნული იდენტობის კრიტერიუმები, ქრისტიანულ-მართლმადიდებლური ეკლესიის როლი გამოკვეთილია. ამ შემთხვევაში, შეიძლება რამდენიმე ფაქტორი გამოვყოთ: 1. გეოპოლიტიკურმა ტრანსფორმაციებმა და ევროპაში მიგრაციული პროცესების გაძლიერებამ ეროვნული იდენტობის საკითხი წინა პლანზე დააყენა, რამაც ქრისტიანული რელიგიის როლის გაზრდა გამოიწვია; 2. იზრდება პოლიტიკური ისლამის როლი, რომელიც თავისი აგრესიულობითა და ფუნდამენტალისტური არსით პოლიტიკური პროცესების რადიკალიზაციას ახდენს; ამიტომ, ქრისტიანული რელიგიურობის გაძლიერებამ აგრესიული ფუნდამენტალიზმი უნდა შეაჩეროს და ქართულ გეოპოლიტიკურ სივრცეში მისი გავრცელება არ დაუშვას; 3. მსოფლიოში მწვავე ღირებულებითი და იდეოლოგიური დაპირისპირებები მიმდინარეობს, რომელიც სარწმუნოებრივ იდენტობას ფართოდ იყენებს; იგულისხმება ე.წ. „რბილი ძალა“, რომლის ერთ-ერთი კრიტერიუმი და ღირებულებითი განზომილება რელიგიურობაში გამოიხატება; 4. პოლიტიკური ტრანზიციის სიძნელეებმა ცალკეულ ქვეყნებში, განსაკუთრებით ახალ დემოკრატიებში, ირაციონალური პროცესების ზრდა გამოიწვია; ამ სივრცეში დაიწყო ე.წ. ღირებულებითი და კულტურულ-იდეოლოგიური გადაფასებების პერიოდი, რასაც შედეგად რელიგიური ცნობიერების აღმავლობა მოჰყვა; პოლიტიკურმა აპათიამ რელიგიურობის ერთგვარი რენესანსი გამოიწვია, რომელმაც სივრცითი ღირებულებითი ვაკუუმი შეავსო. თანამედროვე ევროატლანტიკური და მათ შორის აღმოსავლეთ ევროპული კულტურულ-ღირებულებითი იდენტობის შენარჩუნების ერთ-ერთი პრინციპული მოთხოვნა გახდა ქრისტიანული თვითმყოფადობის დაცვა. სარწმუნოებრივი იდენტობა გაგებულია ეროვნული და სახელმწიფოებრივი იდენტობის საწყისად.

თანამედროვე ქართული ცნობიერება ქრისტიანულ-მართლმადიდებლური რელიგიის ალორძინებისა და დომინანტური პოზიციის გაძლიერებით თანდათანობით ტრანსფორმაციას განიცდის და სარწმუნოებრივი კრიტერიუმებით თავისი ეროვნული იდენტობის შენარჩუნებას ცდილობს. ქართული ეკლესია და მისი მეთაური, უწმინდესი და უნეტარესი ილია II განსაკუთრებული პრინციპულობითა და მიზანმიმართული პოზიციით ცდილობს შეინარჩუნოს ეროვნულ-ღირებულებითი სივრცე და იდენტობის განმსაზღვრელი კრიტერიუმები. პატრიარქი ექსტრემისტულ ნგრევით პროცესებს ყოველთვის წინ აღუდგა და გარკვეულ სივრცეებში შეაჩერა კიდევაც რადიკალური და გაუცნობიერებელი მოქმედებები. საზოგადოებაში როდესაც შიშისა და უღირსობის სინდრომი იყო და ძალადობა ზეიმობდა, პატრიარქი და ეკლესია პრინციპული პოზიციით გამოდიოდა და თავისი რაციონალური აზროვნებით სოციუმს იმედს უწერგავდა. უწმინდესისა და უნეტარესის პოლიტიკური ალლო და ინტუიცია კომპრომისულ და კონსენსუალურ სტილს ემყარება, რაც განაწინააღმდეგებს საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენს; მისი სტილი რაციონალურისა და პრაგმატულობის გამოვლინების მაგალითია, რომელიც პოლიტიკური სივრცის აქტორთა უმრავლესობას რომ გამოევიდნა, ბევრ ტრაგიკულ და გეოპოლიტიკურ დანაკარგს ავიცილებდით. ეს არის რაციონალური და სახელმწიფოებრივი აზროვნების ნიმუში, რომელიც კომპრომისულ ვარიანტებს ეძებს და პროცესებს ეროვნულ პრაგმატულობას ანიჭებს. ქართული ეკლესია დომინანტური ძალაა სახელმწიფოებრივ კონფესიურ სივრცეში, რომელიც ინარჩუნებს ერთგვარ თანამშრომლობით წონასწორობას და აყალიბებს ერთიან ეროვნულ ცნობიერებას. გეოპოლიტიკური გამოწვევები და რისკები ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის როლის გაძლიერებას მოითხოვს. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი ილია II აღნიშნავს, რომ „განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სამართლიანობისა და ერთანობისათვის ჩვენს ზრუნვას, რადგან გეოპოლიტიკურად რთული ადგილი გვიკავია და მრავალი გამოწვევის წინაშე ვდგავართ“.¹

დასკვნა

თანამედროვე გლობალური პოლიტიკური აზროვნების ტრანსფორმაციამ შეცვალა ეროვნული პოლიტიკური ცნობიერების სტრუქტურა. გეოპოლიტიკურმა ტრანსფორმაციებმა პოლიტიკური აზროვნების განახლება მოითხოვა, რომელიც გამოკვეთილ ეროვნულ ტენდენციებს უნდა ემყარებოდეს. ერის სასიცოცხლო ინტერესი მკაცრ პრაგმატულ აზროვნებას მოითხოვს, რადგანაც ძლიერდება ცნობიერების მანიპულირების საშუალებები და ფორმები. მძიმე გამოწვევებისა და რისკების წინაშე აღმოჩნდა თანამედროვე ქართული აზროვნება, რომელიც ორი ძირითადი მიმართულებით

1 სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის საშობაო ეპისტოლე. 2023. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/740569-sruliad-sakartvelos-katolikos-patriarkis-mcxeta-tbilis-mtavarepiskoposisa-da-bichvintisa-daxum-apxazetis-mitropolit-ilia-ii-is-sashobao-epistole>

განიცდის ზენოლას; 1. გლობალიზაცია და ახალი პოლიტიკური რეალობა მკვეთრად ცვლის პოლიტიკური ცნობიერების სივრცით პრიორიტეტებს, რომელიც გარკვეულ სიტუაციებში წინააღმდეგობაში მოდის ეროვნული იდენტობის გაგებასთან; 2. ქართულმა პოლიტიკურმა ტრანზიციამ კურსი უნიფიცირებულ ტრანსპლანტაციურ პროცესებზე აიღო, რომელმაც ეროვნულ-გენეტიკური და მენტალური ელემენტების ნიველირება მოახდინა. გარკვეული შიდა და გარე ფაქტორები აფერხებს ეროვნული იდენტობის პოლიტიკური ტრანზიციის პროცესს, რაც ქართული აზრობრივი და ინტელექტუალური ფენომენების შეუფასებლობას იწვევს. პოლიტიკური აზროვნება მონოპოლიზირებული აქვთ ისეთ პოლიტიკურ აქტორებს, რომლებიც უცხოურ ღირებულებით ელემენტებზე აგებენ თავის აზროვნებას და ქართული ინტელექტუალური ფენომენების ნიჭილისტურ შეფასებას იძლევიან.

პოლიტიკური ტრანზიციის პროცესში თანამედროვე ქართული ცნობიერება ტრანსფორმაციას განიცდის, რაც ეროვნულ-პოლიტიკური იდენტობის ფორმირების განმსაზღვრელ განზომილებით პრიორიტეტს წარმოადგენს. თანამედროვე გლობალური ტრანსფორმაციების შედეგად შექმნილი მწვავე გამოწვევებისა და რისკების პირობებში მკვეთრად იცვლება ქართული სააზროვნო სივრცის კრიტერიუმები. ეროვნული კონსოლიდაცია და კულტურულ-ღირებულებითი ინტეგრაცია თანამედროვე პოლიტიკური ტრანზიციის პრიორიტეტული სააზროვნო პარადიგმა გახდა. მართლმადიდებელი ეკლესიის აქტიური მონაწილეობით იქმნება ახალი სააზროვნო სივრცე, რომელიც ეროვნულ ინტელექტუალურ ფენომენებსა და ღირებულებით პრიორიტეტებს დაემყარება. პოლიტიკურ სააზროვნო სივრცეში მართლმადიდებლობა გადაიქცა რაციონალურობისა და ეროვნული პრაგმატულობის დამკვიდრებისა და განვითარების ერთ-ერთ გამოკვეთილ აქტორად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ილია ჭავჭავაძე. ერი და ისტორია რჩ. ნაწ. ხუთ ტომად. ტ. IV. თბ., 1987
2. ილია ჭავჭავაძე. რა გითხრათ? რით გაგახაროთ? რჩ. N6. ხუთ ტომად. ტ. IV. თბ., 1987

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II-ის საშობაო ეპისტოლე. 2023. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/740569-sruliad-sakartvelos-katolikos-patriarkis-mcxeta-tbilis-mtavarepiskoposisa-da-bichvintisada-cxum-apxazetis-mitropolit-ilia-ii-is-sashobao-epistole>

3. გ. აბესაძე. პოლიტიკური ცნობიერება და მისი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი რაციონალურობა თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში. სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები XVIII. ჰუმანიტარულ და სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებათა სერია. სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2018-2019, გვ. 382-393

გ. აბესაძე, ნ. აბესაძე. პოლიტიკური კულტურა და დემოკრატიული ტრანზიციის საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო-ანალიტიკური, რეფერირებადი ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“. N3, 2022, გვ. 12-17 www.b-k.ge file:///C:/Users/595-424-424%20Temo/Downloads/12-17.pdf

გ. აბესაძე, ნ. აბესაძე. პოლიტიკური სისტემის დემოკრატიული ტრანზიციისა და თანამედროვე ქართული ეროვნული იდენტობის ფორმირება. საერთაშორისო სამეცნიერო-ანალიტიკური, რეფერირებადი ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“. N1, 2023, გვ. 71-79 / ინდექსირებულია საერთაშორისო საძიებო ბაზაში Google scholar. www.b-k.ge <https://ojs.b-k.ge/index.php/bk/article/view/787>

4. გ. აბესაძე, ნ. აბესაძე. თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის გეოპოლიტიკური ტრანზიციისა და ქართული ეროვნული იდენტობის ფორმირება. „ფილოსოფიური ძიებანი“ /კრებული ოცდამეშვიდე/. საქართველოს ფილოსოფიურ მეცნიერებათა აკადემია. „უნივერსალი“, თბ., 2023, გვ. 80-91

5. გ. აბესაძე, თ. გოგბერაშვილი. პოლიტიკურ-კულტურული სივრცის რაციონალურობის პარადიგმები საქართველოში. ქუთაისის აკაკი წერეთლის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ქუთაისი, 2019

6. ლ. მიტჩელი. 2017 წელს საქართველოს წინაშე მდგარი ოთხი კითხვა. <http://www.gruzinform.ge/news/31904/kazani-prinimaet-UniK-sooteCestvennikov.html>

7. ლ. სანიკიძე. კვლავ ილიას გარეშე... თსუ-ს შრომების კრებული. სადისკუსიო კლუბი „ქართული სახელმწიფო“. თსუ., 2003, გვ. 11-17